

Primljen 06. 02. 2006.

PRIKAZ RADNOGA PRIRUČNIKA VELIMIRA PETROVIĆA „SYNTAX DES ZUSAMMENGESETZTEN SATZES IM DEUTSCHEN. EIN ARBEITSBUCH”

Kristian Novak *

Velimir Petrović

Syntax des zusammengesetzten Satzes im Deutschen. Ein Arbeitsbuch

1. izdanje, Zagreb: Školska knjiga, 2005., 311 str.

Radni priručnik Velimira Petrovića *Syntax des zusammengesetzten Satzes im Deutschen. Ein Arbeitsbuch* sastoji se od deset poglavlja: *Ausdrucksformen des zusammengesetzten Satzes* (str. 1–9), *Satzverbindungen* (str. 9–13), *Einteilung der Nebensätze* (str. 13–111), *Verstöße gegen die Norm und/oder die Logik* (str. 111–146), *Satzkonstruktionen, die man vermeiden sollte* (str. 146–147), *Abweichende Satzkonstruktionen* (str. 153–157), *Wortstellung* (str. 157–171), *Direkte, indirekte und erlebte Rede* (str. 171–185), *Komplexe Übungen zu mehrfach zusammengesetztem Satz* (str. 185–191) i *Zeichensetzung* (str. 191–205). Priručnik sadrži i dio s rješenjima zadataka (*Lösungen*, str. 205–293), kazalo kratica i simbola (*Verzeichnis der Abkürzungen und Symbole*, str. 293–295), bibliografiju i tekstualne izvore (*Auswahlbibliographie*, str. 295–302; *Textquellen*, str. 302–303) te

glosar u kojemu su navedena objašnjenja pojmova sintakse složene rečenice njemačkoga jezika obrađenih u poglavljima od 1 do 5 radnoga priručnika, pa i nekih termina iz instrumentarija jednostavne proširene rečenice (*Glossar*, str. 303–311).

Priručnik je, kako navodi autor u predgovoru (str. 5), namijenjen širokom krugu korisnika, bez obzira na vrste tekstova kojima se korisnik bavi u svakodnevnom životu. U oblikovanju ovoga priručnika dana je prednost praktičnim aspektima sintakse u govorenu jeziku pa su teorijska izlaganja popraćena vježbama i zadacima različitih stupnjeva težine. Primjeri za vježbe i zadatke uzeti su pretežito iz književnih izvora, a manji dio i iz stručne literature. Posebna je pozornost posvećena analizi kompliciranih rečeničnih struktura koje su česte u njemačkim tekstovima raznih vrsta.

U prvom se poglavlju priručnika,

* Kristian Novak, e-mail:

Ausdrucksformen des zusammengesetzten Satzes (str. 1–8), definira osnovni pojmovni inventar rabljen u priručniku. Autor polazi od činjenice da složena rečenica u njemačkome jeziku ima više pojavnih oblika koji se mogu svesti na dva temeljna oblika – koordinativno (*Satzreihe*) i subordinativno (*Satzgefüge*) slaganje. Svaka od tih vrsta slaganja ima nekoliko varijanata s obzirom na kvantitativni i hijerarhijski odnos glavnih i zavisnih rečenica, pa se tako spominju i definiraju *Satzverbindung*, *Gliedsatzreihe*, *Treppensatz*, *Schachtelsatz* i *Periode*. Definicije su potkrijepljene primjerima i grafičkim prikazima struktura određene rečenične konstrukcije, te osvrtom na stilističke aspekte korištenja određenog tipa složene rečenice u govoru i pismu, npr.: „Zu vermeiden sind Schachtelsätze, in denen die Nebensätze so ineinander geschachtelt sind, dass Verben aufgespart und nachgeschleppt werden(...)” (str. 2–3).

U sljedećem se poglavlju, *Satzverbindungen* (str. 9–12), ponajprije razlaže osnovna podjela složenih rečenica na sindetske i asindetske, da bi se nakon toga prešlo na opis semantičkih vrsta složenih rečenica te, u danom slučaju, njihovih podvrsta. Autor glavne vrste dijeli na sastavne, rastavne, suprotne, uzročne i restriktivne. Zadatci i vježbe u ovom poglavlju vezani su pretežito uz prepoznavanje vrste složenih rečenica te pravilnu uporabu veznika i vezničkih priloga u tvorbi složenih rečenica.

Treće poglavlje, *Einteilung der Nebensätze* (str. 13–110), ujedno je i najopsežnije. Nakon kratkog uvoda, u kojemu se objašnjava sintaktička zavisnost između kategorija *Untersatz* i *Obersatz*, autor pojavne oblike zavisno složenih

rečenica dijeli prema nekoliko kriterija:

1. forma (*Nebensätze mit finitem Verbl* / *Nebensätze mit infinitem Verb*)
2. stupanj zavisnosti (zavisne reč. prvog, drugog, trećeg (...) stupnja)
3. pozicija zavisne rečenice u odnosu na glavnu (*Vordersatz*, *Zwischensatz*, *Nachsatz*)
4. sintaktička funkcija koju zavisna rečenica može imati
5. valencije koje otvara glavna rečenica
6. stupanj određenosti (*indefinite Nebensätze/generalisierende Nebensätze*)

Treće je poglavlje s obzirom na opis sintaktičkih struktura pojedine vrste zavisne rečenice podijeljeno na pet dijelova (3.1. *Subjektsätze* /str. 15–20/, 3.2. *Objektsätze* /str. 21–29/, 3.3. *Prädikativsätze* /str. 30–31/, 3.4. *Attributsätze* /str. 32 – 40/, 3.5. *Adverbialsätze* /str. 41–110/). Svaki od tih dijelova osim teoretskog prikaza sadrži i zadatke kojima je težište na uporabi veznika i glagola te na pravilnom redu riječi u glavnim i zavisnim rečenicama. Posebna je pozornost posvećena specifičnim razlikama između pojedinih vrsta složenih rečenica i njihovu prepoznavanju.

Praktičnim aspektima sintakse u govorenu i pisanu jeziku bave se 4., 5. i 6. dio priručnika. Pod naslovom *Verstöße gegen die Norm und/oder die Logik* (str. 111–145) prikupljeni su primjeri tipičnih pogriješaka koje čine kako izvorni govornici njemačkog jezika, tako i oni kojima je njemački strani jezik. Na primjerima iz prakse zorno je prikazano nepoželjno, neprimjereno ili pogriješno korištenje nekih sintaktičkih struktura i vrsta riječi. Dijapazon je vrlo širok te

obuhvaća čitav niz takvih povreda norme: od pogriješne uporabe pokaznih i odnosnih zamjenica u odnosnim rečenicama, veznika u ostalim vrstama složenih rečenica (npr. razlika u korištenju i značenju veznika *wenn* i *wann*), preko pogriješne uporabe *zu* u infinitivnim konstrukcijama, do razlika u uporabi perfekta i preterita te njihovih semantičkih implikacija. Autor praktičnim savjetima upućuje korisnika kako najlakše izbjegavati povrede norme u govoru i pismu, a smatram da će široku primjenu naći i savjeti za izbjegavanje povreda logičnosti iskaza kao što su tautologija, pleonazam te nekih čestih ali nepoželjnih oblika u njemačkom jeziku: nepotrebnog nominaliziranja, dvostruke negacije i sl. Primjeri su izabrani iz stvarne pisane prakse te često pokazuju koliko dalekosežne posljedice može imati loša i neprecizna uporaba jezika, što se vidi u sljedećem primjeru:

„Meine Tochter kann morgen nicht zum Unterricht kommen. Das Schwein wird geschlachtet.“

Takvi primjeri u isti mah pridonose zanimljivosti samoga gradiva i negativnim primjerom usmjeravaju pozornost na logiku gradnje iskaza. U ovom su dijelu knjige vježbe i zadatci usmjereni u pravilu na prepoznavanje pogriješaka u konkretnim tekstovima i njihovo ispravljanje.

Peti dio (*Satzstrukturen, die man vermeiden sollte*; str. 146–152) i šesti dio knjige (*Abweichende Satzkonstruktionen*, str. 153–156) na sličan način obrađuju problematiku kompliciranih rečeničnih konstrukcija i struktura kao što su: *Bandwurmsatz*, *Klemmsatz*, *Stopfsatz*, *syntaktische Ellipse*, *Isolierung*, *Zeugma*, *Anakoluth* itd. Kako neke od tih konstrukcija možemo susresti i u

svakodnevnoj uporabi hrvatskoga jezika, autor i komparativnom metodom postiže zornost prikaza problema.

U kratkom uvodu u 7. dio priručnika (*Wortstellung*, str. 157–170), autor ocjenjuje kako je norma reda riječi u njemačkome prilično fleksibilna, no u isti mah predstavlja velik problem govornicima kojima njemački jezik nije materinski. Upravo je analiza najčešćih pogriješaka neizvornih govornika njemačkoga polazište ovog dijela priručnika. Osnovna pravila reda riječi u njemačkome autor preuzima od Rall/Engel/Rall iz knjige *DVG für Deutsch als Fremdsprache* (1985., Heidelberg), a posebna je pozornost posvećena položaju negacije u rečenici, položaju teme i реме unutar iskaza, te tzv. pravilu rastućih dijelova (*Gesetz der wachsenden Glieder*). Osmi se dio knjige bavi procesima u jezičnoj komunikaciji u kojima se reproduciraju vlastite ili tuđe riječi ili iskazi, posebice direktnim i indirektnim govorom (*Direkte, indirekte und erlebte Rede*, str. 171–184).

Komplexe Übungen zum mehrfach zusammengesetzten Satz (str. 185–190) sadrži 10 kraćih tekstova literarne provenijencije s vježbama grafičkog prikazivanja relacija raznih dijelova rečenice, te određivanja vrsta zavisnih rečenica. Od korisnika se naposljetku traži i prijevod određenog teksta na hrvatski.

Na samom je kraju knjige (*Zeichensetzung*, str. 191–204) obrađeno i korištenje znakova u pismu. Pri obradi su u obzir uzete i razlike između njemačkog i hrvatskog pravopisa (npr. stavljanje točke iza pisanja godine).

Kao što se vidi iz našega prikaza, područje koje pokriva ovaj radni priručnik mnogo je šire od tematike opisane u

naslovu, te se priručnik bavi i nekim praktičnim komunikacijskim aspektima njemačkoga jezika. No nedvojbeno će zadovoljiti svakoga tko, uz potrebno predznanje gramatike njemačkoga, želi produbiti i poboljšati svoje znanje i korištenje toga jezika. Njegova je namjena u prvome redu praktična pa se teorijska izlaganja u principu svode na prikaze i definicije. Vježbe i zadatci izabrani su tako da usmjeravaju pozornost prije svega na prepoznavanje pogrješaka u govoru i pismu, njihovo ispravljanje, te pravilnu uporabu sintaktičkih struktura u komunikacijskoj praksi.